

LA RENAXENSA,

PERIÓDIC DE LITERATURA, CIENCIAS Y ARTS

SURT LOS DIAS 1 Y 15 DE CADA MES.

Preus de Suscripció.	Redacció y Administració.	Reclams.
Tres mesos. 6 Rals.		Los suscriptors, per ratlla. . . 1/2 Ral.
Al estranger, tres mesos. . . 9 »		Los no suscriptors, per id. . . 1 »
Un número sol. 1 »	Carrer de Ripoll, n.º 22, pis segon.	Passant de 10 ratllas á preus convencionals.

SUMARI.

La Custodia del Corpus de la Catedral de Girona: per Enrich Claudi Girbal.—Carta literaria: per Joaquim Riera y Bertran.—Redoble y Marxa dels tamborers de la Sala de Mallorca, donant lo bon dia de cap d'any (Poesia): per Pere d'Alcántara Penya.—La llibertat de testar: per Agustí Trilla.—Al Bruch (Poesia): per Angel Guimerà.—Bibliografia: per A. Aulestio i Pijoan.—Exposició de Bellas Arts: per F. M.—Novas.

LA CUSTODIA DEL CORPUS

DE

LA CATEDRAL DE GIRONA (1).

Segons opinió de varis escriptors eclesiàstichs, merescú ja d'antich temps esta Santa Esglesia, tant per la multitud y singularitat de sos ritus com per la gravetat dels oficis eclesiàstichs; ésser nomada *Mestra de cerimonias y de gravetat de cult*. Com conseqüència natural de la sumptuositat y esplendor de las cerimonias litúrgicas, debia contar lo Tresor de la Santa Esglesia ab un complert surtit de joyeria religiosa pera las diversas atencions del cult, y així era en efecte, segons hem vist consignat en inventaris y documents de distintes épocas. Encare en nostres dias ho comproban, á pesar dels molts monuments artístich-arqueològichs de que en varias ocasions y per diversas causas s'ha vist despüllada nostre primera basilica, lo complert museu de joyeria que conserva, no obstant lo esposadas qu'estan tota mena de preciositats en un país lllindant de una nació guerrera; museu que fa honor á esta Catedral y mes encare al Cabild qu'ha lograt salvarlo de tantas vicissituds, putx tothom sap que no hi ha hagut setgle en que Girona no haja tingut d'amagar ó transportar sos arxius, biblioteas y alajas.

Sens que renunciem á la idea de dar á conèxer en son dia las mes importants obras d'art que guarda la Catedral de Girona, per ar'ns concretarém á descriure la que serveix d'epígrafe al present article. Avans que nosaltres ho han fet distingits escriptors y artistas, y entre ells recientment lo distingit senyor Ferencz Schulcz, arquitecte dels reials palaus d'Hungria, al qual debem la publicació de nostres principals monuments civils y religiosos en una obra

destinada á ésser llegida en las principals biblioteas d'Europa (1). Uns y altres han elogiat á competencia l'ostensori ó custodia en qüestió, mes sas descripcions suscintas no poden de cap manera donar una idea suficient de l'importancia de nostre monument. Afirmar per sa part lo senyor Schulcz qu'es aquest lo de majors dimensions y de molt lo mes notable baix lo punt de vista del valor artístich de quants ha visitat, y que tal volta sia esta obra la mes grandiosa que l'art de joyeria haja produhit en son género durant l'etat mitjana. Segons afirma l'arquitecte Húngaro, generalment las custodias á Espanya son mes grossas qu'en lo rest d'Europa. Afegix que las de las Catedrals de Palma y Barcelona tenen 4 y 5 peus d'alsada, y la de Girona 6' per 1' 9' d'ample (peus de Viena).

Del primer ters del setgle XV data nostre grandios monument, d'ornamentació profusíssima, segons l'estil ojival ja adulterat, qual descripció sens cap mena de pretensions y sols pera dar una idea aprocsimada de sa importancia, anem á ensajar ab la terminologia mes ó menys propia, ja qu'en est punt nos declarem francament incompetents.

Lo monument presenta en son conjunt un sumptuós temple d'estil ojival del últim periodo. Sobre'l peu se desenrotlla una série de florons y fullatges formats ab incrustacions de pedreria. Lo tronch, á manera de columna eczàgona, s'eleva sobre una galeria ó cornisa en la que descansan sis estatuetas de sants de 0' 13 metres d'alsada, repartidas en cada un de sos costats en altres tants casilicis, cobertas per marquesinas ó umbelas, en quals ànguls se cestan bonichs castellets, imitant la fortificació de l'epoca. Sobre est cos hi ha una secció de finestrals ab llurs vidrieras de colors que rematan en graciosas ojivas y jochs de cresteria y filigrana, sobresurtint á manera d'arbotants y botarels unas pilastras qu'arrancan d'entre los casilicis ja citats ab las características gárgolas primorosament siselladas. Lo capi-

(1) *Monuments d'architecture inédits.—Premier fascicule.—Gerone: Leipzig, 1869.* Obra escrita en alemany y en francés, il·lustrada ab 34 grabats intercalats en lo text y tres planxas litogràfics. Per sa publicació l'autor fou nomenat Académich corresponent en l'estranger de la Reyal Academia de Sant Ferrant, y condecorat pel Govern ab una encomienda de Carlos III.

(1) Traduhit del «Norte» de Girona.

tellab que acaba lo tronch sustentatori, està format de motlluras llisas ab incrustacions de pedreria sobre fullatge de colors en sas caras. De la part inferior de la copa ó repisa ixen dos penjoys á manera de grans borlas, formats d'enfilays de coral y pedreria, coberts de fullas ab incrustacions del mateix estil. Sobre la gran ménsula descansa 'l rich viril, segons sembla sostingut per duas figuretas d'àngel, y repartidas en sos dos costats hi ha sis estàtuas d'apostols de 0'21 ms. d'alsada. Quatre flamons s'elevan sostenint la grandiosa cúpula que presenta en sa part inferior tots los detalls de l'arquitectura de l'època, nervositats en las voltas claus, sillars, etc. En est ces ó coronament es hont l'artista sapigué fer mes brillant gala de sos conexements arquitectònichs, putx sa descripció es poch menys qu'impossible. De una série de pinàculs magistralment combinats, en qual part inferior s'hi venhen preciosísimos dosserets, cobrint las estàtuas d'apostols ja citadas, sobresurten tres grans agullas ó fletxas, descollant la central que s'assenta en un sócol octogonal coronat d'altra galeria de grans finestrals. Los arbotants, archs botarets, gárgolas y demás detalls del estil ojival completan lo bon efecte de l'ornamentació de nostra obra, qual imperfecte descripció hem intentat d'ensajar.

Lo monument de que tractem te 1 metre 85 centimetres d'alsada per 0'56 d'amplada. En l'època de sa construcció pesava cent marcs, equivalents á duas arrobas y mitja, una lliura y vuyt unsas.

L'autor d'esta obra mestra fou natural de Girona y déyas Francesch Artau, ab qui l'Cabild de la Santa Esglesia feu contracte á 16 d'Agost de 1430, en qual època residia aquell en Barcelona. Se ficsá l' terme de tres anys pera la eczecució, mes hagué de prorrogarse est terme y fou acabada á 19 d'Agost de 1438. (2)

No podem consignar á quin preu s'estipulá esta important obra, mes cons'a que pera sa construcció doná 'l bisbe d'esta Sede D. Andreu Bertran, (2 de Maig, 1431) á la Catredal cent cinquanta florins d'or d'Aragó. (3)

Segons se despren de documents qu'hem tingut á la vista, l'ornamentació de nostra custodia fou objecte d'algunas reformas en lo setgle passat. A 1731 se tractá en Cabild de netejarla y daurarla de nou, y pera satisfer l'impoit de 90 lliuras que pera aquella operació demanava l'argenter gironí, Andreu Mallol, sembla que's venguéren algunas anellas que penjavan com adornos sobreposats. S'acordá també suplir alguns fils ó enfilays de perlas que hi faltavan ab al-

(2) Prenem aquestas apuntacions d'una consuetud que hem vist en la sagristia d'esta Catredal sens cap referencia á documents fehacients, qual eexistència no obstant suposem fundadament en l'arxiu capitular. Nostras investigacions en ell no han produhit resultat, putx res hem sabut trovar en los acorts dels anys citats.

L'artista gironí, Artau, constructor de nostre riquíssim ostentori, havia treballat anteriorment ab altres de Girona lo parament de taula que esta ciutat regalá á la familia Reyal d'Arago ab motiu de las festas en ella celebradas pel nomenbrament del primer *Princep de Girona*, don Anfós; qu'après fou lo V de son nom en dit regne. Vejas' nostre opúscul sobre 'l propi titol, plana 29, nota 1."

(3) Villanueva, *Viaje literario*, tomo XIV, plana 31.

tres perlas y pedras preciosas, incrustadas en mitras del Tesor de la Santa Esglesia, y's traguéren alguns vasos que penjavan de dita custodia axis com també varis pectorals de bisbes difunts qu'en la matexa figuravan, en atenció á que no produhian dits adornos molt bon efecte. (4)

Al mateix setgle pertany lo viril que porta la fetxa de 1753. Sa ornamentació es també rica, per mes que potser no guarde tota l'armonia ab lo gust artístich del grandió monument.

A principis d'est setgle y durant l'ocupació de Girona per las tropas napoleónicas, entre las joyas d'impreuhabable valor de que hagué de despullarse esta Santa Esglesia pera pagar l'eczorbitant contribució que 'ls domenyadors li imposaren, li tocá perdrer á nostra custodia várias joyas que l'adornavan, comprenentse entre ellas dos riquíssims ramells de perlas, en substitució de las quals han vingut figurant fins are dos borlas de passamaneria ab fils d'or. Sembla que 'l valor dels adornos de la custodia, venuts ab lo dit motiu, importá vuyt mil lliuras catalans. (5)

Recientment y segons sembla per una manda testamentaria del molt il·lustre senyor D. Manel Hurtado de Mendoza feta á la Santa Esglesia, de la qual fou Dean durant molts anys, ha pogut l'il·lustrísim Cabild restaurar nostre riquíssim ostensori, qual operació s'ha dut á cap ab una conciencia artística qu'honra sobremanera al acreditat establiment dels senyors Bahí y Puig pare y fill, entre quals ascendents se trovan reputats artistes; que ja d'antichs setgles venen gosant los orfèvres gironins de justa y envejada fama, segons nos reservém demostrar en altra ocasió oportuna.

Hénse aquí algunas de las principals milloras introduhidas á la custodia ab la restauració de que's tracta. S'ha adornat lo peu ab florons de pedreria y substituhit l'antich fullatge de colors que's desenrotllava sobre aquell, ab un altre daurat ab incrustacions de pedreria, contantse en dits florons y fullatge cent divuyt pedras, entre ellas duas d'una verdadera importancia arqueológica, y altras divuyt en lo tronch sustentatori, ó sia sobre 'l fullatge de son capitell. (6) S'han axecat uns cinch centimetres los matxons principals que sostenen lo cos su-

(4) *Acuerdos capitulares*, manual de 1731 á 1735, foleos 11, 12 retro y 26 retro.—Arxiu de la secretaria del il·lustrísim Cabild Catredal.

(5) Es tradició entre 'ls senyors Capitulars de la Santa Esglesia que, visitant lo general francès que eczercia 'l comandament de la plassa après de la Capitulació, lo Tesor de la Catredal, significá á un dels canonges que l'acompanyavan, lo molt que l'interesava 'l mèrit y valor de nostra joya litúrgica, y que llavors dit prelat en un arranch de veritable inspiració, arrancá ab forsa los penjoys de perlas y las presentá al francès dihent: «Mon general, axó es pera Vm.» ab qual acció potser salvá un dels millors monuments del període ojival en Espanya.

(6) Todas estas pedras son procedents del antich y riquíssim frontal de l'altar major, costejat per las Comtesas de Barcelona Dona Ezmensendís y Dona Guislo, sogra y nora pera qual obra doná la primera trescentas onzas d'or l' dia de lo consagració de la Santa Esglesia (setgle XI). Esta joya impreuhabable del art hagué de fondres pera ab son producte satisfer lo Cabild la oneroso contribució de que avans s'ha ja parlat.

perior del monument, los quals descansan sobre una gran repisa, guanyant així en esbeltesa tot lo conjunt y descobrintse millor lo viril que quedava avans mitx amagat, com y també s' han elevat per medi d' uns peus las sis estatuetsas d' Apóstols que hi ha als dos costats d' aquell, avans també mitx amagats per sa part inferior. S' han construït de nou una infinitat de detalls qu' havian desaparegut de la part de cresteria, com fullas, gèrgolas, agullas y altres remats. S' ha daurat y brunyit de nou tot lo monument y pintat l' imatgeria, finestrals y demés transparents imitant l' esmalt, presentant lo conjunt un efecte que sens dupte podria competir ab lo que oferiria l' obra al sortir del taller de nostre célebre artista.

Tal es la rica custodia del Corpus ab que justament s' ufana nostre Cabild Catredal, á qual cos felicitem per la felis restauració de que hem parlat, així com als inteligents artistes que la han duta á cap tant concienzudament, esperant qu' aquest pas no será l' últim ab que aquell senyal son respecte y amor á las Arts y á la Arqueología, y si sols lo comens d' altres successivas restauracions, entre las quals vulla Deu que vejam empendrers' la de nostre tant celebrat retaule major de la propia Esglesia, admiració constant de propis y estranys.

ENRICH CLAUDI GIBRAL,

Cronista de Girona.

CARTA LITERARIA

A MON CAR AMICH

JOAN MONTSERRAT.

Amich benivolgut: la lectura al dematí d' un tan curt com boniquíssim é intencionat article del célebre Enrich Heine sobre 'l romanticisme, (1) y la d' una notable poesia castellana, á la tarde d' avuy, m' han decidit á rectificar l' assumto qu' ab tú tractar volia, ocupantme d' altre que probablement t'eserá tant més simpátich, quant més perillós pera ma criticadora incompetencia.

No hi ha hagut literatura que no posseexi un llenguatge poch ó molt triat, poch ó molt concret pera la poesia, y la nostra, encara que *renaxent*, se troba y no pot dexar de trobarse en igual cas.—Parlant de la castellana, recordo que un Mestre—pera mí, y crech també pera tú, mestre de nom y de fets,—me feya observar que 'ls poetas moderns, imitant gustosos l' ezeemple del popular Zorrilla, un dels que primer va rompre las travas imposadas á la poética castellana per l' ezeageració del classicisme francés, han anat axamplant, axamplant la tecnologia poética, dessarrelant la preocupació de que molts imatges ó figuras retóricas, molts frases y vocables ser-

vexen sols per la prosa. (2) De manera, amich meu, que, á lo que puch-entendre, avans de l' esclat magnífich del romanticisme castellá, podia dirse de cada paraula, á imitació de lo que parlant del poetas, sol dirse: *poética, ó impoética nascuta est*; ja que de naxensa semblavan dur las mes d' ellas són mal fat, lo fat de llur prosaisme essencial.

Per fortuna, en nostre idioma matern no ha succehit ni succeheix en tanta escala axó d' haverhi giros y mots « poéticos » y « prosáichs. » Ja sia perquè en los poch clássichs catalans que, gracia á Deu, s' han popularisat bastant, hi resplandixin ingenuitat y senzillesa indescriptibles; ja sia perquè l' afany dels moderns poetas catalans ha sigut posar de relleu la riquesa de nostra parla, y, per ço lograr, han prescindit tantost sempre—y en ma opinió han fet molt bé,—del lloch hont han arreplegat la que han dat á conexe; ja sia perquè, caigut l' imperi del rigorisme clássich, y escarmentals en sas malas resultas, hem donat á l' us literari de nostre idioma una tendencia marcadíssimament popular—romántica; ja sia per las tres rahons al plegat y altrás que callo,—lo fet es que jo, despassionadament, trobo no es de molt tan limitat nostre *llenguatge poétich* com era, y es encara, per molt que 's digna, lo dels castellans. Nostra poesia no es tan poesia de *baudoir* y de tocador de damizela, sino que á cada punt recorda 'ls superbos versos CATALANS—encara que escrits en castellá,—de nostre malaguanyat Cabanyes:

*« Fiera como los montes de su patria,
galas desecha que maldad cobijan;
las cumbres vaga en desnudez honesta,
mas ¡guay de quien la ultraje! »*

versos que, y permetem la comparansa, son pera mí com la bona música, que sempre 'm sembla nova.

Ara bé: s' ha dit ab rahó y ho ha repetit un col·laborador de LA RENAXENSA, que la poesia, á semblansa de la naturalesa que canta, ha d' esser com la naturalesa ingénua, franca, espontánea, y d' aquí que la popular sia per regla general mes poética en son fons, que la poesia culta, dat qu' á la poesia popular li es mes fácil mantenirse poética sens degenerar en artificiosa ó culteraria.

Vet aquí, amich Montserrat, indicada la clau de mon desitx. La veritat bella, com la ficció bella, comen l' esperit del poeta d' un modo *inmediat* y per tant d' un modo *inmediat* ha d' impresionar sa manifestació l' ánima del lector, á fi de que l' agrado, 'l gotx d' aquest al sentir-la, sia, ja que no igual, semblant y ben semblant al que 'l poeta va sentir al conéxer-la.

Sè que no necessitas ezeemples confirmatoris de lo que acabo de dirte, però dexam que 'n recordi un, á fi de que quedi l' idea mes il·lustrada.—¿Per qué s' han fetas tant famosas aquellas quintetas de la cansó pastoril de Gil Polo que comensan:

*« En el campo venturoso
donde con clara corriente etc. »*

Perquè sa graciosa ingenuitat y frescura fan sentir

(1) Los qui, com jo, no coneixan l' alamaný, vegín lo volum *Dramas et Fantaisies*, traducció literal francesa del renombrat crítich Saint-René Taillandier.—Paris.—M. Leoy, fcs.—1864.

(2) Lo mot *pared* es un dels que inspirava repugnancia bla ploma dels poetas anteriors á Zorrilla. Mot *heterodoxo*, així lo punt de vista poétich, havia d' esser substituït per alguna frase com la de *l'enzo de cal y canto*, etc.

igual sentiment qu'espermentà 'l'imaginació, la desdenyosa Galatea enjogassada ab las onades del Gualadaviar y al desdenyat Licio temerós de sos jochs, suplicantle s'apartés de la rivera com s'aparta d'ell.—Lo mateix, y ab mes fonament encara, podria dir de l'insigne poeta alemany citat al comens de la present, y qual POESIA DE JOVENESA me proposo donar á conexe en català per medi de traduccions é imitacions.

Es donchs, indubtable que 'ls pensaments poètics, y més que més los de caràcter popular, necessitan abundó, molta abundó—y disculpa 'l'pleonisme—de *material* de forma, pera que la mesquinesa d'esta no perjudiqui la riquesa de aquells.

T'ho asseguro: res tan cremador com veure 'ls ridículs escrúpols de certs afeminats poetas que, esclouen de sos versos una pila de paraulas que l'us ordinari ha fet *ordinarias*. No admeto, ni crech qu'admetis tú la divisió de paraulas en *aristocráticas* y *democráticas*, perquè donaria per resultat lo contrari de lo que sembla, es á dir una inversió casi total de significant. Ademés que lo que jo censuro conduheix de prop ó de lluny, á l'aspiració d'aquella bona senyora, que 'm referia una á qui jo respecto y estimo molt, la qual senyora, vull dir la primera, volia pulir la rustiquesa del català y deya per exemple—disposa tos ulls á un esgarriós sacrifici!—que per *penetrar* á cert *saguan* volia fer *derribar* cert *tábich*. (!!!.)

¿Es qu'es pobra nostra llengua pàtria? Distingim. Nostre antich idioma era molt y molt rich, segons sab tothom; l'actual *en ús* es molt corromput; y al literari actual, que ja no es pobre, li manca lo que li manca, que no es poch, pera considerarse rich. Podem acallar certs càrrechs á nostra parla actual y compensar l'importancia dels que se 'ns pegan fer, citant frases y mots de molt bona mena, mol bonichs y molt intraduhibles; mes hem de convenir en que nostra ignorancia per un cantó, y per altre, la falta de vocables, l'incertitut, lo dupte y 'l'temor de la burla que l'us d'algun d'ells ocasionarnos podria nos precisan á recurrir á mil circunloquis que causan pena d'escriure y de mirar. Axó passa en lo català dels Jochs Florals; passa més en periódichs; més en lo Teatro, segons vaig manifestar en ma darrera carta á l'amich Roca, y més en los documents y conversas particulars. Tocant á la poesia, bé es cert que no hi ha tan perill, pero no d'exa d'entorpir la marxa del poeta la dificultat de traduhir catalanament sós conceptes y demés. Y dich *traduhir* ab tota intenció, puix las més de las vegadas, literariament castellanisats com som, lo que fem es *arretglar* al català los pensaments qu'en llengua estranya se 'ns ocorran. Dolorós es tenir que confesarho, però tant com dolorós es cert.

Hi ha en especial un element de dicció ú gramatical, altament necessari y afavoridor en poesia, qual falta 's d'exa sentir moltíssim: los adjectius. Yo no nego que 'n tingúes de sobras nostra llengua d'*or* d'algun dia mes sí afirmo que 'n pateix molta carestia nostra llengua de *plata* contemporànea.—Ni cedexo á ningú en horror á un neogolisme,—per més que sia entusiasta partidari teòrich del precepte horaci—dadas, empero, certas ocasions, me sento disposat á dis-

culparlos y fins á celebrarlos corament, per amor de la bondat *substancial* d'una composició poética en versó enprosa escrita. Ara faré observarte un'altra circumstancia.—En aquexa bella competencia literaria d'escriptors catalans, en que cada hù, á semblansa de lo que passa en certas successions per causa de mort, porta al *acerbo comú* lo contingent adquirít; en exa bonica emulació, dich, uns als altres nos creyem gent de bona fé, y no duptem de la llegitimitat dels vocables, del frasejar, del modo de dir de cada qual. Y ¿qué succeheix? Succeheix que jo y ha de esser enfónicament lletja una paraula *nova* en lo camp literari, pera que d'exa d'admetrela, afillarla y circularla. Bé sabem que la majoria, l'immensa majoria dels tratadistas d'Estética convenen en que la *nove-tat* es sòls condició *accidental* de la bellesa; tant se val: la paraula es nova, presenta 'l'tipo catalanesch, sona ab bon drinch y ha d'esser admesa.—¿Qué prova axó que tú y jo y tots aplaudim? La necessitat d'axamplar, de la millor manera possible la parla literaria de Catalunya.—Es clar que la suavitat y l'anar mol tocat y posat en axó es un bé: la meva qüestió no es aquesta, sinó la de que 's fassa, que 's engran-dexi tant que 's puga 'l'llenguatge *poètic*; que 's aprofiti del *prosàich* y fins del ordinari y comunal pera tot alló que aprofitarsen puga y per poch, poch que sia aprofitable.

Perqué encara cal esmentar que las mes vegadas no son las paraulas las qu'en poesia repugnan, sino l'pensament baix qu'entranyan, y que altrás vegadas es l'oportunitat y justesa de son us lo que las fa passadoras. Axís recordarás molt bé, y ab molt sentiment, com jo, lo dolentíssim efecte que 'l'verb *enmatzinar* produhi en una escena del per molts conceptes notable drama «Margarida de Prades.» ¿Per qué?—La paraula es catalaníssima y está en us, mes las senyors barcelonins l'heu dada pera aplicarla á un animal *prosàich* y vet aquí esplicat lo mal efecte. Lo mot es bo, pero no fou oportú á Barcelona. A Girona no haguera fet cap mal efecte, com no produex ja en los teatros barcelonins lo verb *flayrar*, que dos amichs—l'un de Martorell y de Villafranca l'altre—me deyan té en llur país un'aplicació *bestial*.

Vaig á la fi, de esta llarga carta, belvolgut amich, diguente que jo bé sé que 'ls italians, per exemple, possehexen un llenguatge estrictament pera la poesia, mes axó no prova sino que tenen un idioma riquíssim y que lo que 'ls sobra es temps per estudiar duas branques d'un mateix tronc.—Nosaltres no 'ns trobem ab tan *bé de Leu*, faltats fins de complets diccionaris que 'ns permetin classificar las plantas que servexen pera las *hortas* de la prosa y pera los *jardins* de la poesia. Tot lo contrari: lo gran trevall d'aprofitament general no 'ns d'exa, ó no 'ns hauria de dexar, temps pera trias y clasificaciones.

Bons assumtos, imaginació, sentiment, talent, d'ecxecució y comprensió essencial del idioma: axó es lo que cal pera escriure bons versos. Las paraulas... las paraulas ray! son, si fa no fa, com las flors que generalment totas son poéticas.

Que hi haja algú que aficionat á l'insulsa broma, pretengui burlarse del *prosaisme oral* de nostras poesias: las burlas de certa gent servexen d'estimul en lloch de correcció. Endavant! Nosaltres, aplicant á

nostra poesia lo que podem aplicar á nostre idioma, lo que al seu aplica 'l repetit poeta alemany en son citat article, direm qu' ella senzilla ó afectada, ingènua ó cavilosa, tosca ó llimada, es « nostre bé mes sá-grat; la fita de demarcació que cap vehí traydor ha de salvar; la trompeta de la llibertat, quals resson no ha d' acallar cap dominador estranger; l' oriflama en lo combat per la patria; la patria mateixa.»

Procurem, donchs, á semblansa de grechs y romans, sobre tot dels grechs, fer viure la facultat de sentir, concemtremnos y fem de nostra ànima, *catalana* pera Catalunya y *humana* pera l' humanitat, la font de nostras poesías líricas. Mes no donguem excessiva, ridícula importancia á lo *locat y posat* de la forma ni á la precisió del llenguatge subjectiu ú objectiu. Siguem tol-lerants per amor del progrés. Tingan precisió y decisió los pensaments é imatges, que la forma irá prou nacionalisantse cada dia més. Pensem finalment que no es cap deshonra mostrar y fins accentuar en nostras fesomías lo parentiu ab las llenguas castellana, italiana y francesa, que al cap de vall son germanas qu' honran y honran moltíssim la comunal mare la llengua llatina, y que bé poden pagarnos ab generositat de bonas germanas indemnació de certs danys ocasionats per la pérdua de la nacionalitat é *indigenament* irremeyables.—Primer que poesia amanerada, indigesta, convencional, primer que poesia de *boudoir*, com t' he dit per avans, enmatllevem discretament los mots que 'ns faltin, procurant assimilarlos als bons é indestructibles que tenim.

Girona y Juny de 1871.

JOAQUIM RIERA Y BERTRAN.

REDOBLE Y MARXA

DELS TAMBORERS DE LA SALA DE MALLORQUE DONANT JO BON DIA DE CAP D' ANY.

REDOBLE.

Llatzer, Tófol, Nofre, Bruno,
Tano y Gori; vamos, ala
Batle és ara dalt la Sala
Don Geroni Sansaloni:
Toque Toni; toque Toni
Dalt, Pere; tira, sona,
Sona, sona en hora bona,
Trota estreta la masseta,
No trèseta, pesseteta,
Pesseteta te daràn.

MARXA.

¿D' hon sou?
¿D' hon?
—De la Sala—Bons sous son.
Tambors
Que fan honors als senyors Retjidors.
Soldats
Fats
Dins l' entrada estan formats,

Pintats
Y desfressats de rats pennats.

Manteu
Blau,
Vius de grana en trena y trau
Mostrant;
Y al entretant van sonant, pregouant;

Elet
Net
Per decret de dret estret,
Que 'm mat
Si per Ciutat no ha estat nombrat.

Cad' any
Guany
Sense dany ni afany estrany,
Lo foch
Color de foch, retxat de groch.

La gent
Sent
Qu' es valent y el gran talent
Ja sap,
Y no l' alab, que 'l treu del drap.

Don Huch
Lluch,
Ja no puch, peruch, fer truch.
Som ruch
El buch retruch y l' esbuch sens such.

Son blat
Nat,
Veu ventat, porgat, pastat;
Y el pá
Per noltros vá, si n' hi ha, prou có.

Son frach
Pach.
Dins un sach, tabach, y un mach
Valent
Mos baix' rebent d' ayguerdent ben ardent.

Tenim
Prim
La sehim, patim de llim:
Beurém,
Y si porém, tornarém, tocarém.

Passam
Fam,
Y aquí entrám, bramám, tocám.
Gros mos
Vos gos que pos á un tros sens os.

Tocau!
Tau
Lo que ab pau gordant estau:
Tirau
Part d' aquell mau qu' ab clau tancau.

Gran clam
Dam,
Son corbam cercam, vetllam:
Bum bum
D' aquest perfum lo fum ensum.

Renou
Nou
S' ou d' un sou que plou; no es prou;
Es poch.

Que mos tir groch, que no'm moch que no'l toch.

¡Bonsó

D' ó!

¡Vaja un có' mes bó! ¡Ay idó!

Meem com

Mos ho partim: tant per hom per tothom.

Any 1867.

PERE D' ALCÁNTARA PENYA.

LA LLIBERTAT DE TESTAR

Y

L' INSTITUCIÓ D' HEREU SEGONS LAS LLEYS CATALANAS.

V.

AVENTATJES DE LA LLIBERTAT DE TESTAR.

Lo perfeccionament moral y material d' un poble depenheix principalment de la perfecta organisació de las famílies que 'l constituexen, puig la societat humana no es una reunió d' individus disseminats, sens altre consistència que la de llur personalitat, sino que es un textit de famílies regulars que fan del mateix home una societat anterior al altra.

«La familia...! ¿Y 's sap bé 'l que aquesta paraula significa? ¿Se sab bé 'l que son las famílies, exos petits estats que viuen dins del estat, que 'l constituexen y en cert modo l' organisan?»

«Bé poden haverhi cámbis de dinastías, bé poden encéndrerse ó apagarse las guerras, bé poden passar mil revolucions sobre la terra; que si la constitució de las famílies es viciosa, viciosa será la condició moral del home, viciosa y anárquica la de la societat.—Una revolució en los estats, no produex una revolució en la familia: una revolució en la familia produex, mes ó menys tart, una revolució en los estats (1).»

Las lleys que trastornan l' armónica constitució de la familia traslluxen á la societat y directa ó indirectament l' afectan: perquè son las famílies com petits rius que de diferents terrenos confluexen á un punt, alimentant ab llurs ayguas un riu caudalós; la corrent d' aquest no pot menys d' esser pura, si ho son las ayguas d' aquells. La puresa d' una societat depenheix sempre de la de las famílies; sa moralitat y civilizació son majors ó menors segons ho sian las de las famílies ó las de la major part d' ellas (2).

Si una ley dona á la familia una organisació robusta en la que 's respecti y veneri 'l principi d' autoritat (simbolisat en la que 'l pare te sobre ella) ba-

se fonamental en la que descansa l' ordre social; si en la familia 'ls sagrats llassos del amor y la llegítima aspiració á la recompensa del treball individual unexen entre si als membres de la matexa, llavoras, subjectant las passions al deber y elevant la personalitat humana, l' ordre social se mantindrà per son propi pes, perquè 'ls sentiments que desperta en l' individu l' eczemple y perfecta organisació de sa familia 's gravan talment en son cor, que jamay s' oblidan y son, per sempre mes, la pauta á que s' arreglan sas accions y conducta en la societat; de manera, que aquella es lo verdader spill hont esta 's retrata.

Havem fet notar l' íntima armonia y correlació que entre abdós regna al objecte de que, al fer esment dels aventatjes que á la familia reporta la llibertat de testar, d' ells se deduescan com á conseqüència precisa, natural y lógica 'ls que, ab tal llibertat, á la societat n' esdevenen.

Las lleys de successió, per lo tant, afectan *immediatament* á la familia y *mediatament* á la societat. Est principi queda fundat en las consideracions que dexem apuntadas, y baix son prisma passarém á estudiar los aventatjes que la llibertat de testar en si reporta, prescindint de la petita restricció que la ley catalana en benefici dels fills imposa (3); mes, aus d' entrar en tal matèria, necessari es que digam alguna paraula sobre la successió forcosa, sistema totalment oposat al de que 'ns ocupem.

A fi d' esser mes breus direm ab lo Sr. Cadafalch, á qui tantas voltas havem citat en est treball, que no es possible cambiar las lleys que Den ha establit en l' univers. Qualsevol sistema, que l' home tracte de posar en práctica, deu necessàriament motllarlo á ellas, si vol evitar l' error y conseguir son objecte. Oblidantse d' exa ideya y creyent alguns legisladors que podrian arreglar la societat á son capritxo, s' han atrevit á prescindir del principi de llibertat, sens lo qual queda l' home reduit á la mes humillant condició, y en sa conseqüència á establir un sistema, que ja 'l seu sol nom lo desautorisa: la successió forcosa.—Ha succehit lo que naturalment devia succehir: s' han apilat inconvenients sobre inconvenients; fentlos véurer, provarem la justicia y 'ls aventatjes de la ley que, en matèria de successions, parteix del principi de llibertat.

En tots los pobles s' ha mirat sempre ab especial distinció als que, contreyan matrimoni; pues 's distingian pel doble motiu d' imposarse una no lleugera càrrega y afavorir l' augment de població; pel contrari, 's mirá ab certa prevenció l' estat voluntari de solteria.

Los Romans ab las lleys *Julia* (any 757) y la *Papia Popena* (any 762) á fi d' alienar á contraure matrimoni, premiar la paternitat y castigar lo celibat, introduiren diferències notables que feyan desiguals als ciutadans, especialment en las adquisicions per testament (4). En Espanya, segons los

(1) D. Joseph Ferrer y Subirana.—«El derecho civil considerado en su importancia y en sus relaciones con el orden social» Article publicat en la Revista «La Civilización.»—Any 1841.

(2) D. Joaquín Cadafalch.—Memoria citada.

(3) Tingas present lo que havem dit al tractar de la llegítima en lo núm. 7 d' esta Revista.

(4) D. Pere Gomez de la Serna, en sa obra «Curso histórico-exegético del Derecho romano comparado con el español.» Tom. I, pág. 61.

Furs de Córdoba, Toledo, Carmona, Molina, Plasencia, Burgos, Fuentes, Miranda, Logroño, Treviño, Salamanca, Sepúlveda, etc. etc., los célibes voluntarios no eran reputados per personas públicas, ni podían disfrutar dels honors y preeminencias dispensadas per los *Furs*, ni ejercer los cárrechs de la república; manifestando tanta protección als casats, que 's castigava ab sis mesos mes de rigor los insultos contra ellos comesos y 'ls hi otorgavan molts privilegis, ja en virtut de lleys civils, ja de militars.

Contraria á la lletra y esperit d' aquestas lleys es la que, posant restriccions als pares respecte á la lliberrima disposició dels bens per testament, los reduex sols á la simple condició de administradors; porque no es propietari 'l pare que, en lo moment d' entregar s' ánima al qui tot ho ha criat, no pot com á recompensa llegar sos bens als fills, sino que ho ha de fer precisament com á obligació que la ley l' hi imposa. Exas consideracions son las que fan esclamar á D. Ramon Roig y Rey (5). ¿Es alguna delicta l' esser pare, que no 's puga resignarse á serho sens resignarse á perdre una gran part dels drets adquirits, sens renunciar á la lliberrima disposició de lo que s' adquiren mes endavant?

¿Qué significa pel pare 'l dret de propietat? preguntem ab lo Sr. Cadafalch. ¿Qué sas fatigas, privacions y estalvis per adquirirla y conservarla? ¿Qué 'l seus cuidados per educar y preparar lo porvenir de sa familia? Oh!, continua 'l Sr. Cadafalch, pera 'l pare res absolutament significa, com no sia la privació y la negació; mes pera 'ls fills té un llenguatge funestament significatiu; equival á dirlos: teniu un dret propi é imprescriptible, teniu obligat al autor de vostres dias, vos convé que prest devalle á la fosa pera, que tot seguit pugau aprofitarvos de sa herencia. «¿No es ciutadà 'l pare de familia, ó ab ell no resan los drets que als demés pera disposar de lo seu están concedits? ¿Imaginavan tenir fills agrahits que omplenantvos de benediccions aconsortassen vostra vellesa? Acalieu los impulsos de vostre cor; oblideu que sou pares, y mireu á vostres fills convertits en herens que res tenen que esperar de vosaltres; res... sino que vos donguen pressa á morir, á desocupar lo puesto que la ley los té fatalment predeterminats (6).»

¿Es moral consemblant lley? Impossible pareix que, per disposició legal, tinga un á son costat personas impulsadas pel desitg de que prompte vingui 'l terme de nostra vida!

Ab aytals circumstancies es molt mes preferible la vida del solter, que no té personas que pogan dirse senyoras de son patrimoni, podent per lo tant donarlo del solter que vulla, y qui haurá viscut, si pla bé, en l' immoralitat y corrupció, y será lliure pera recompensar al que haja estat son cómplice y company de vici, á la vida del home, que lligat per lo sagrat vincle del matrimoni y tenint que atendre al sosteniment y educació de sa familia, se veu privat ans de morir de la facultat de recompensar á las personas á que está regonegut, als fills que mes bon respecte li hajan

guardat. Ab aytals circumstancies no 's convida ab atractius á suportar las pesantas càrregas del matrimoni, sino que pel contrari, 's procura retréurer d' ell als que per son natural instinct se veurian tentats á fundar una familia.

De lo dit se dedueix l' immoralitat del sistema de successió forcosa.

Lo principi contrari, la llibertat de testar que no saltres defensém, s' enlayra á nostra vista coberta ab lo celich mantell de la moral, puig que ab ella ni 'ls fills desitjan ni esperan la mort de llurs pares, ni es causa de que 'ls hòmens se retreguin de contráurer matrimoni y fundar novas families. A ella es á qui 's deu lo respecte á la autoritat paterna, tenint lo pare en sas mans ab la lliure disposició de sos bens un fré que subjecta las malas passions dels fills.

Lo pare dins la familia necessàriament ha de tenir lo poder, l' autoritat; los medis de que disposa pera governar, son lo respecte que ell inspira y deuen tenirli los fills, y 'ls interessos que d' ell esperan rebre algun dia. Si 'ls fills no li guardan lo respecte y consideracions degades y la ley li impideix la disposició de la propietat, adjudicantla anticipadament á aquells ¿quina será la situació del pare pera ferse obehir y respectar? Sabent los fills que per prescripció de la ley han de rebre l' herencia després de la mort del pare, no mirarán á est com á un benefactor, sino com á un deutor.

Y si un fill s' entrega á l' indiferencia, al llibertinatge; un fill en qual cor anuhen sentiments de disgust pel pare ¿quina rahó hi ha pera que ayal fill rebe igual porció d' herencia que 'l respectuós y sumís? Quan no baste la reprensió ni l' amonestació contra un fill desatentat ó discol, ¿quin medi li queda al pare pera fer respectar sa autoritat, si la ley li pren la lliure disposició de sos bens? Se dirá ¿perqué no 'l deshereta? ¡Ay! lo desheretament es una arma que feix y deshonra al que la usa, y per altre part, claras serán las vegadas que, devant los tribunals se podran provar fets ocorreguts dins de la familia (7).

Ab la llibertat de testar es com millor s' organisa la familia, per quant lo pare pot recompensar ab sos bens en lo dia de sa mort al fill obedient y privar d' ells, si es necessari, al que contra s' autoritat se rebela. La millor organisió de la familia es la que concedeix al pare major suma de autoritat, donantli, com á sanció principal d' esta, 'l dret de disposar de la propietat per donació entre vius ó per testament. Organisar la familia sens l' apoyo d' est principi, diu un distinguit escriptor, seria tan desacertat com constituir un Estat sens concedir á son Soberà 'l dret de disposar de la forsa pública.

A la societat interessa també la llibertat de testar, ja que necessita de fills d' esprit noble, digne y elevat. ¿Se vol que 'ls fills prenguin afició al treball y s' associen als negocis del pare? ¿Se vol que aquells confien mes en l' éxit de llurs pròpis esforços, que en lo favor de la naxensa ó posició, ó en l' atractiu d' un tal volta insignificant tros de herencia? ¿Se vol, en una paraula, organisar lo treball? Diguís al pare

(5) Discurs inaugural de l' Academia de Jurisprudencia y Llegislació de Barcelona en la sessió del 2 de Janer de 1859.

(6) D. Ramon Roig y Rey.

(7) D. Domingo Valls y Castillo. — Discurs ja citat.

comerciant, industrial ó pagés que jamay serán contrariats sos últims y naturals designis; designis als fills que á llur torn disfrutaran d' igual benefici (8).

Mes ¿ahont s' arribaria ab tal restricció? Se posaria l' home en pugna ab si mateix; ell voldrà sempre disposar de sos bens y se 'l forçaria á fer transaccions indirectas, se 'l obligaria á refugiar-se en possessions passatgeras, ó bé se li imposaria la llei de fer donacions entre vius de las quals podria arrepentir-se; en fi, s'establiria un plet en cada successió. Dexeu, dexeu lo principi de llibertat; que l' home que treualla sàpigue que podrà disposar de sa fortuna; que l' home que s' ha procurat los medis, estiga assegurat de trovar consols; que aquell que vulla la successió la sapiga merexer; dexeu lliure curs á las afeccions. Que l' home des sa habitació puga fer las transaccions que li convingan; que no tinga un hereu necessari que li tire en cara sa llarga vida; que després sa mort no 's veja encendre una lluyta escandalosa entre l' hereu de la llei y l' de la voluntat; en una paraula, que un testament tot ho puga arreglar. *Dicat testator, et erit lex*: paraulas que 'ns han sigut trasmesas per los primers legisladors del poble rey, y que 'ns mostran tota nostra dignitat (9).

La llei de successió forcosa, porta com á conseqüència la *mala fe*. ¿Qué es lo que farà un pare, quals fills li tingan mala conducta, que li faltin al respecte, que 's separen de sa companya y que per ell sempre sian ocasió de disgust; que es lo que farà, si la llei li priva de castigarlos y mana precisament que á tals fills dexe sa propietat? ¿Sabeu qué farà? Cercará un amic de tota sa confiança, y, simulant una venda de tota sa propietat, l' entregará á est al objecte de que, per medi d' altre venda simulada, la dongue á la persona que 'l pare designe. ¡A quants frás pot donar lloch!

¿Y 's privará al pare, quals fills l' han abandonat ab l' esperança que la llei los fa concebir de que tindran, vulla ó no aquell, tota sa propietat, de castigar á estos, premiant á la persona que, á grat scient y sens cap obligació ni esperança l' ampare y protegesca? ¿Com podrà ferho, si la llei, de sas mans, li pren los medis de ferho? Se 'm dirá; que li fasse una donació entre vius. Mes ¿se sap lo que la donació significaria á tal persona? ¿No li significaria que li quedan pagats tots sos cuidados ab la materialitat de la donació? ¿No 's podria créurer que aquella persona presta 'ls cuidados al pobre pare ab lo sol móvil d' arreplegar sos bens? De segur que tal persona, si gens d' amor propi té, no la voldrà acceptar; ans bé si per testament se li dexa una part de la propietat, com á mostra de gratitut, gustosa l' acceptará; la donació quasi sempre representa l' egoisme, la materialitat, lo pago d' un servey; l' heretament ó l' llegat en lo testament es prova d' amor, de gratitut, de recordansa.

Moltas y moltas mes provas aduhir podriam á favor de la llibertat de testar y contra la successió for-

sosa, molts altres de sos aventatjes podriam fer res saltar en l'ordre moral y polítich; mes ho dexem á la consideració de nostres lectors, entrant desde luego á eexaminar la llibertat de testar baix lo punt de vista económic.

La llibertat de testar economicament considerada es una de las forsas que mes contribuexen á la creació ó foment de la riquesa. L' heretament, diu Mr. H. Baudrillart (10), dona á la activitat del pare de familia, á son esperit d' economia un inmens ressert, y per ell n' esdevé l' principi de novas riquesas socials, que sens ell no haurian estat creadas y que á tothom aprofitan, fins als mes pobres. Si 's posan restriccions á la propietat individual y al heretament, tots los homens, obligats á atándrer á las estretras necessitats del moment, ajupits baix lo pes d' un treball material y cansat, no tenint ni 'l temps ni 'l dret de pensar ab l' esdevenidor, restarán medits pel mateix nivell; totas las generacions voltarán pel mateix cercle viciós d' ignorancia y de miséria.

Mr. Joseph Garnier (11), al tractar de la propietat y de la llibertat de testar, diu: La noció económica de la propietat, conduex á la mes gran llibertat possible del donador. Axis se troba mes estimulada á crear y á conservar la riquesa y la propietat en son interès, en lo de las personas á qui ayuna, y en lo de la societat.

Se pot esser partidari de la llibertat de testar baix diferents punts de vista; 'ls uns poden desitjar véurer complerts los bons efectes de la lliure disposició dels bens per lo possessor dels matexos, (curador ó conservador) en interès de la familia, tant baix lo punt de vista económic, com baix lo moral; en interès del cultiu de las terras, com en lo de las altres branques de la producció; en una paraula, en l' interès social tot enter.

Los partidaris de la successió forcosa, atacan la llibertat de testar, dihent que es anti-económica perque tendeix á aglomerar en una sola ma la propietat territorial.

Lluny de fer mella tal argument á la causa que sostenim, dirém que la llibertat de testar, ni aglomera la propietat, ni la subdivideix fins al infinit, com ho fa la successió forcosa; aquella es lo *just medi* que en tots los cassos deu buscarse. Ab la llibertat, lo pare coneix las necessitats de la familia y en ellas para l' atenció; si convé dividir la propietat, la divideix; si convé que reste en una sola ma, ho disposa axis; es á dir que en la voluntat del propietari está enclavat lo destino que deu donarse als bens.

No es axis lo que succeheix en la successió forcosa. La propietat ab tal sistema tendeix fatalment á subdividirse, y 's tritura de tal manera, que, si betots los fills son propietaris, es tan poca llur propietat que no arriba per atendre á la seva sub-istència.

Ficsém l' atenció, diu lo Sr. Cadafalch, en qualsevol pais hont haje regit desde llarchs anys la llei que permet al propietari disposar lliurement de sa fortuna. Si 's promulga en est pais la llei de successió forcosa, que com lo llamp tot ho divideix, los fills

(8) D. Joaquín Cadafalch.—Memoria citada.

(9) C. Jaubert-Rapport fait au Tribunal, le 9 Floréal, an XI, sur le projet de loi du tit. du code civil concernant les Donations et les Testaments.

(10) Manuel d' économie politique.—pág. 41.

(11) Cours d' économie politique.—pág. 679.

de la primera generació, rebran a bon segur majors parts al repartir-se 'l patrimoni. ¿Es empero possible que surtin tant beneficiats los fills de la segona, tercera y demes generacions? Pera que tal succehís, fóra absolutament necessari que 'ls trossos de patrimoni tornassen al seu primitiu estat, ó be que quiscuna de las parts de dita herència, hagués adquirít un desarrollo ó ament susceptible de dividir-se per una y altra vegada en profit de nous co-partíceps. Açó es impossible, es contrari á la naturalesa de la propietat agrícola, que no s' improvisa, sino que s' forma ab la suor de las generacions.

Ab la successió forcosa, s' crearán molts y nous propietaris: es veritat. Mes ¡quins propietaris! Propietaris que no podent viurer del tros de terra que 'ls ha tocat, á la curta ó á la llarga l' abandonarán, propietaris que, ab sobrada rahó, califica Mr. Le Play d' indigents.

En França, hon eczisteix la successió forcosa, ja s' comensan á sentir y tocar sos efectes; en Espanya, no s' dexan sentir encara, per la sensilla rahó de que no s' han dividit prou los *majorasgos* qu' eran l' estancament definitiu de la propietat y que també en llur terreno coartavan la llibertat de testar.

No succeheix axis en Catalunya, Navarra, ni Aragó. En Catalunya, nostra aymada terra, segons afirma D. Andreu Borrego (12), s' dehuen á la llibertat de testar sas costums industrials que son lo primer element que l' afavoreix. Y axó mateix se dedueix de Capmany, que havia consignat en sas Memórias Históricas, que la fortuna y poder de Catalunya, eran deguts en gran part al principi de llibertat y al haber-se arribat á fer hereditáries las arts en las familias.

Si 'ns ficém en los bens industrials, establert que sia 'l sistema de las lilegítimas ó successió forcosa, se veuran evaporarse las fábricas, porque desde 'l moment en que han de dividir-se, es necessari vendrerlas á lo que segueix la depreciació y la ruina; al par que, ab la llibertat de testar, si á un se 'l dexa hereu ab obligació de pagar los dots en metálich, l' indústria permanexerá en peu y continuará en son magestuós desentrollament (13).

Tot axó es sens dir que la successió forcosa es socialista y comunista. Pocas paraulas bastarán pera provarho.

Es socialista y comunista tot sistema que partisca del principi de l' ignaltat, que ataque á la família ó negue al individuó 'l dret de disposar de lo seu; la successió forcosa, segons hem dit, ataca á la família y nega al individuó la facultat de disposar de sos bens per medi de son testament ó última voluntat; per lo tant est sistema es socialista y comunista.

Per medi de la successió forcosa, direm ab lo senyor Cadafalch, no es l' individuó qui disposa de sos bens, sino l' Estat y la llei inflexible. Seguint aqueixa marxa, negació del dret individual, intervinent l' Estat en las familias (que son los elements cons-

titutius de la societat) se pot eczigr ab molta lógica que intervingue també en la societat mateixa, tota vegada que la distància que 'ls separa no es molta. Potser se dirá que la llei de successió forcosa s' limita á assegurar l' porvenir dels que portan lo nom de germans y tenen per consegüent igual dret als bens del que 'ls ha posat al mon; pero devem recordar que 'ls comunistas també diuen: ¡Tots som fills d' un mateix pare! ¡Tots en lo mon som germans!

Ab exas consideracions creyem haver fet ressaltar los principals aventatjes de la llibertat de testar y 'ls inconvenients de la successió forcosa. D' ellas y d' estos podem colegir la justicia de la lilegislació catalana, justicia que en los anteriors articles moltes vegadas havem fet notar; grácias á ella Catalunya es la provincia mes industrial, trevalladora y rica d' Espanya y la familia catalana es citada per sa perfecta organisació y regoneguda moralitat, y 'ls seus individuos per l' esperit económic y trevallador, pel patriotisme y respecte á la autoritat, que á tots caracteriza.

AGUSTÍ TRILLA Y ALCOLVER.

Ff.

AL BRUCH.

¡Oh timbas esglayosas, montanyas enaspradas
Que altivas atalayan las cims del Montserrat!
¡Oh penyas esvaydas endins las fondaladas
Vetllant en ombra eterna despallas d' un combat!

Digan: ¿ne feu membransa, penyoras de grandesa,
Del jorn de la batalla, lo jorn del gaudiment;
La por de l' host fellona, dels nostres la bravesa,
Lo brand de las campanas tocant á somatent?

De las iradas concas l' ofrena d' amistança,
Cent voltas repetintne la veu del ronch timbal;
La rústega espardenyá xafant l' ergull de Fransa,
Com xafa la ignominia la planta divinal?

¡Oh pátria de la glória!... Lo pas de las maynadas
Potser lo temps esborre de ton rocam fexuch!...
Etern com tas montanyas jamay enderrocadas,
Etern com nostras ánimas será 'l recort del Bruch!

Tot temps, per las alturas, en agradós romiatge,
A meditar tas gestas niran los catalans;
Aquí, diran, l' host franca perdé l' ardit coratge,
Gegants torná en pigmeus l' encís d' altres gegants!

Aquí, baix la fumera, trescentas barretinas
Las rocas devallaren com llamps ziczagadors;
Sis mil guerrers formavan las hostas gegantinas,
Caigueren espargintne pels montanyals sos llors!

Aquí, l' árbit que tronos damuava en terra llunya
Veyentne sas empresas arrossegar pel fanch,
Volgué nodrir sos héroes ab sanch de Catalunya
Y als héroes ofegava lo bull de nostra sanch!

(12) Principios de economía política, con aplicación á la reforma de aranceles de Aduanas, á la situación de la industria fabril de Cataluña y al mayor y mas rápido incremento de la riqueza nacional.

(13) D. Marian Nongues-Article ja indicat.

Aquí, la vella Europa un jorn los ulls alsava
D' eveja y de vergonya dihent en un crit sol:
«¿D'hont surt aquesta terra que may s'ajup esclava?
¿Que te dintre las venas qu' apaga'l flam del sol?...»

Te'l llamp que tot calzina! Que hodigan las fossanas
Rublertas de cadavres de las potents llegendas;
Encara sangonentas las barras catalanas,
Per escarment y gl'ória sagelian tots los fronts.

Llurs esperits cridéune, que prenguen tots las vidas,
De nostra santa Patria qu' escolten un sol mot;
Al nom de Catalunya las hosts esfàreidas,
Espategant los ossos s' entornarán al clot.

Timbas del Bruch, sol patril!.. Al pes de tanta gl'ória
Fexuch mon front s'avaxa, lo cor me sento opres...
¿Qui hagues pogut trobarse lo jorn de la vict'ória...
En ta enasprada serra; lluytar, morir apres!

¿Qui hagues pogut sentirne los ge'is de la guerra,
Al crit de «Deu y Pàtria» del somni despertar!
Las donas malehirne la plaga de la terra!
Los homens en las tombas los ferros esmolar!...

Héroes del Bruch! Vosaltres heu dit ans las cadenas:
«Enrera, encara abrusa lo foch de nostres llars,
La sanch dels almogàvers cercola en nostras venas,
Nosaltres som las ombras del coll de Panisars!»

Germans, lloansa eterna pels héroes de la hist'ória,
Sas gestas veneremne al sol de llibertat;
D' amor siga la ofrena; com pedestals de gl'ória
Ja tenen las montanyas del Bruch y 'l Montserrat.

Si per omplirs' de fama lo castellá braveja
En son Madrit, sa joya, d' un *Dos de Maig* astruch,
La Terra catalana que res de gran enveja,
Per admirar als héroes te un *Sis de Juny* al Bruch!

ANGEL GUIMERÀ.

BIBLIOGRAFIA.

PROVENSA.

FAR OCTAVIEU BRINQUIER, PRECEDÉ D' UNE NOTE ORTHOGRAPHIQUE PAR M. CH. DE TOURTOULON. (1)

Dos atractius troba l' aymador de las lletras, y especialment lo catalanista, en la obreta ó quadern que ab aquell títol, y com *Extrait de la Revue de langues romanes*, que's publica á Montpeller, ha vist la llum pública en esta última ciutat: lo de poder observar, pot ser per primera volta, una prehuada mostra del sub-dialecte de Montpeller, hermós brancalló del arrelat arbre de l' antiga llengua d' oc; y 'l que no pot menys de tenir una composició poética ab tota l' entonació de l' oda, ornada de triats pensaments y d' una brillantó d' imatjes que no la inspira sinó lo mes

(1) Montpeller.—Imprimerie typographique de Gras.—MDCCLXXI. Un quadern en quart ab la traducció francesa al costat.

viu sei timent de la naturalesa y un quadro històrich llegendari en lo qui, si be l' autor no fa mes que «tocar d'esquitllentas» los cimerales de l' hist'ória de Provença, no per axó dexa de presentar ja entremitj de las vagas tintas de l' alegoria, ja ab la vivesa dels mateixos fets, la grandesa «d' aquesta estensió de terra francesa y catalana hon nostra vella llengua ha-resplandit y resta per nostre honor.»

L' interés que per la primera d' aquellas duas circumstàncias te lo poesia de M. Bringuier, aumenta en gran manera ab l' erudit estudi ó *Nota* sobre 'l dialecte en que está escrita la composició, que precedeix á aquesta, y porta la firma del savi autor de «l' Histoire de Jacques 1er le Conquerant,» lo Baró de Tourtoulon. En éll, á més de parlar del trevall del autor al arreglar lo llenguatge popular pera l' obra literària, fa notar principalment las dessidencias que separan aquell sub-dialecte, del provençal, y sobre tot del sub-dialecte del Rhose. Aiguns ab gust n' extractariam del datos que forman la Nota del erudit filòlech, per esser eils de segur profitosos al estudi de n'ostre propia llengua; mes ja que axó no podem ferho dintre 'ls limits d' aquest article, senyalarem solsament lo major grau de semblansa que te ab la catalana lo primer dels citats tres llenguatges, com á resultat que deduirse pot d' aquella comparació.

La composició poética está dividida en sis parts.

En *Lous Devanciés* canta la poeta l' juvenesa de «la bella deésa del Mitjorn» — que — posa sos peeuts d' or en plena Catalunya — son front de neu sobre 'l Ventour. Vèn á Marsella «..... la regina dels mars:— neda tot rient; l' aygua que la refresca— dona pler á sas bellas carns.—Puja á sa trireme en mitj de sos remaires — sobre un pont tot relluent d' or. — Prompte acullirà com un aplech de germans — tots los pobles dintre son port.» Recorda á Arles que «tenia la brillantó Romana»; Béziers «la cremada», y «las vilas del Mitjorn resplendentas y ricas» y 'ls monuments Romans «hon esmossa son tall, la dalla que va segant eternament, fent bramular al Temps.»

Es la *Santa* la parábola del home rich que sembra escuts pera mes cullirne y que sols ne trau sa ruina, y de la mica de blat que devallant portat pel vent fructifica en dauradas espigas; es inspirada alegoria del fi que tingué l' obra del ambiciós César, comparada ab lo trevall del *gran Mestre*, y te un color bíblich tan verdader, com plena de sentiment es la rapidíssima descripció de la tradició de las Santas de la Mar que acaba aquest'a part de la oda.

Los *Reis é Troubadours* aparexen despres. Dels primer uns «..... poseeyen tot l' Occident, l' Alemania, l' Itàlia, — son sagrats, tenen la butlla d' or. — L' espasa á las mans, portan mantell, corona; — Quan se diu: van á tenir la llei, — s' assentan al sol, se reuneix lo poble y conta sas penas al rey.» altres «..... han vist l' estel del matí — l' auba y lo millor del dia — en que, com un sol, s' axecá la bandera — de la poesia y el amor —» y «— 'ls grans mestres del gay saber — guiar per la dressera pobles, reys, conquistadors — y dir á tots llur deber. — Ardits, la ploma en l' ayre, montats á llurs eugas, — vestits de seda, de vellut — en mitj d' un fresch ramellet de bellas Provençalas — se 'n venian á cantar llurs cansons.»

Cambia 'l quadro en *La Prensa* y las invasions de

Serrahins, Normands y Hungars, y las assoladoras guerras hont morí l' segon Pere, han fet derramar tanta sang « qu' encara ne raja alla hont lo pich se clava. » Al termenar aquestas « L' auccell llatzerat s' amaga sota las matas, — s' infla y no ja mes piu — piu — te 'l cop de la mort, pobret! jau en terra... — Mes calleu, i s' esparbilla, es viu. — Aspira una fresqueta gota de l' humida fulla; — guayta un poch, s' estre-meix; — esmola son bech, allisa una ala esgarrinxada, — pinla, salta, s' estarrufa, — fa la volada. Anèulo agafar à la cima dels pollanques — amunt dins son niu amagat — l' auccellet del bon Deu, sobre un llit de núvols — cova l' ou de la llibertad!! »

Vinda y núvia (*Véusa é Nòvia*) la bella Provença uneix son destí ab lo Sant Rey Lluís y ab la França, de la qual reclama 'l poeta en la sisena y darrera part lo digne lloch que á son costat ocupar li pertoca.

Exa lleugera esposició del aempto y plan de l' obra de M. Bringuier, mostrarà á nostres lectors lo fruyt que poden donar y han dat qualitats poéticas de tant valiment, com las del citat escriptor, en lo des- arrollo d' aquell esmersadas produint una obra lite- raria en qual elogi inútil fora nostra humil veu quant sa bellesa clarament se mostra en los curts trossos que 'ns hem atrevit á traduir, y tan l' ha regone- guda lo consistori dels Jochs florals d' Apt en 1862 al adjudicar á un fragment de la matexa una menció extraordinaria (apesar d' haver arribat tart al cer- tamen) y al calificarla per boca del cantor de Mireya y Calendau, de esplendent quadro de la provençal història.

Barcelona Juny de 1871.

A. AULÉSTIA Y PIJOAN.

ESPOSICIÓ DE BELLAS ARTS.

En bona fè us dich que res hi ha mes senzill que 'l fer una revista artística com las que en lo major nombre de publicacions acostumem à veure. No hau- ria de fer mes que rebustar, y molt no 'm costaria, una col·lecció de paràulas técnicas qu' artificiosa- ment combinadas, me donguessen per resultat un bo- nich article, discurs ó lo que fos, lo qual me propor- cionaria alguna enhorabona, alguna enxada de part dels artistas á qui jo mes hagués alabat, y sobre tot, si l' article fos ben llarch, un aplauso general per ma- rara erudició. Mes no es aquest mon objecte, y així veureu qu' al parlar de l' Exposició de Bellas Arts, ho faré tant concisament com me sia possible, sens que l' afalach á determinats autors sia 'l proposit de mas paraulas.

En ma regoneguda insuficiencia pera judicar obras artísticas, indecís estave de parlar de l' Exposició, mes á la fi havent de ferho, pera donar mes autoritat á lo que derma revista 'n resulte, he escoltat tots los pa- rers, n' he pres de cada hu lo que millor m' ha sem- blat y es per ço que 'm vejen fent esta revista, no simplement segons mas pròpias impresions, sino es- sent al mateix temps resultat de l' impresió general.

Ara, anem al grà.

Al entrar al local de l' Exposició y al estendre la primera ullada sobre las parets, tant estas son des- palladas de quadros qu' á un hom li cauhen las alas del cor y casi s' entornaria si no l' atíes la curio- sitat.

A la primera sala, casi deserta, hi ha una col·lec- ció d' aquarel·las de diferents autors, entre las quals sobresurten una del senyor Moragas y una del se- nyor Juliana, pertexent las demés al senyor Siste- re y algun altre. Los treballs presentats pèl senyor Plá, merexen tot l' elogi del públich. Hi ha á mes un aplech de dibuxos del senyor Pahissa fets ab molta conciença, y uns retratos, també dibuxats, del se- nyor Borrell. Las duas col·leccions de fotografias son bastant ben fetas.

Al entrar á la sala principal, lo primer que 's pre- senta á la vista es un retrato de cos set ser que, á pe- sar de reunir bonas qualitats, no dexa del tot satis- fet. Son autor, lo senyor Ferran, ha demostrat mes clar que may lo que en totas sas obras se ven, ço es: molt bons contrastes de color, en est molta justesa, mes li falta la forma. Al revés passa ab lo senyor Vi- cens, altre dels espositors, á qui, possehint completa- ment la forma, li falta color; si bé á est últim li será fácil progressar en est sentit. Lo senyor Mirabent ha tornat á admirar al públich ab sos incomparables rahims. D'onze menas n' ha dadas mostrats y á fè que no desmerexen de las altrats ja conegudas en l' ante- rior Exposició; putx bon color y millor ecxecució son las qualitats de ditats obras. A més hi te algun altre quadro de flors tan ben fetas com sempre. Los estu- dis del senyor Rigalt son ben apuntadets de color. Una col·lecció d' obras, bastant designals per cert, hi te 'l senyor Moragas, y en totas ellas s' hi veu l' amor ab que son fetas, l' afició al estudi y á l' obser- vació del natural, mes las foras mancan al autor, y ve á esser com un auccell que vol volar tenint las alas curts; mes ab lo temps li creixerán. Lo senyor Casa- novas hi ha portat alguns quadros, y entre ells un de premiat, que si be reunexen bonas qualitats, no obs- tant sembla que tots sian de un mateix motllo. Lo ma- teix succeheix ab lo senyor Gomez que, essent sas obras de lo millor de l' Exposició, s' hi ven en totas una matexa manera de fer. Las del senyor Duran son pèl mateix estil: molta observació de costums, molt estudi, mes tots iguals. Axó no vol dir que sian do- lents los quadros d' estos tres senyors; molt al con- trari, tothom regoneix llur mérit artístich, com y tam- bé 'l del senyor Pianella, qui en sos quadros ha de- mostrat veurehi bastant be á mes de sa finesa en l' ecxecució. Un nou artista s' hi ha presentat aquest any, lo senyor Urgellés, qui, en son quadro de las socas d' albas ha demostrat ser un verdader artista, ab molta afició al estudi, ab molt color sobre tot, per mes que l' ecxecució, la forma, no l' acompanyi del tot en sas empresas. Algun altre quadro hi te, y en tots s' hi nota las matexas qualitats. Los senyors Comelerán y Urgell han presentat lo mateix de sem- pre: contrastes afectats, colors impossibles, sols qu' est últim s' ha mostrat mes eczagerat que may, per mes que en sas obras 's veja la molta facilitat en fer. Lo senyor Vayreda hi ha dut un aplech d' obras, y en- tre ellas lo quadro titolat *Racança*, que totas, y esta última en particular, bastan pera proclamarlo 'l mes

artista de tots nostres joves pintors. Lo quadro mencionat, si bé l'assumpte no correspon ni a la magnitud ni a l'importància de l'obra, reuneix molt bones circumstàncies, y encare que l'execució sia un xich descuydada, es sens dupte, dels de l'Esposició, l' que mes talent artístich en son autor revela. No obstant de tot axó, l senyor Vayreda pot fer encare molt mes, axamplant mes lo cercle de sos estudis. Un quadro hi ha presentat l senyor Moliné titolat *Pera ls pobres presos*, quadro de costums populars de Barcelona, que, sinó per altra cosa, s distingeix per sa ingenuitat. Dolenta es, a fe, l impresió que causan los quadros del senyor Galofre per son estil amanerat, per sa eczageració en los efectes y en lo color, y sobre tot per aquella manera especial de fer que sempre ha tingut, empró qu' are l domina per complert, y de la qual si no procura fugirne, a mal punt lo conduhiria. No s dixa de regonexer per ço la facilitat de dit senyor y lo molt que pot fer seguint un millor camí. Per últim, lo senyor Catalá ha exposat alguns quadros entre ls quals lo qui mes figura, es l escena de N Fivaller y N Ferran de Castella en l agonia d' est últim; si bé no es dolent, tot sembla fet per força y ab molt afany.

En la secció d' escultura, lo que mes crida l'atenció es una testa de vell trevallada en guix; una figureta de cos sencer, del senyor Roig; y quatre tipos del Quixot, sobresurtint entre ells lo de Dulcinea per sa gràcia en lo conjunt.

La secció de quadros antichs ocupa una de las sales per complert, mes no'n parlaré perquè las obras de que's compon ja son conegudas del públich en l'Esposició passada.

Resultat: que l'Esposició es un xich pobre, ja a causa de esser molts los artistas qu' han dextat de pendrehi part, ja perquè entre ls matexos espositors ha faltat l'afany de lluhirse, resultant d' aquí que l'Esposició present sia mes pera la venda de quadros, que no pera mostra de mérits artístichs.

Aquexa es l'opinió general tal com jo me n' he pogut fer càrrech, y a n' ella m' aderesch ab tota consciència.

Are crech que ja he complert ab mon compromís; per tant, fins a una altra Esposició.

F. M.

Barcelona 12 de Juny de 1871.

NOVAS.

Lo diputat a Corts per Girona N' Emili Sicars, ab motiu d'una interpelació que sostingué en lo congres de diputats, va fer una brillant apologia de Catalunya, de son esperit y tendències, alsant la vèu en favor de l'idioma de la Terra, y dolguentse de que fins se l' hagués desterrat de las escripturas y altres documents pera ls quals era conservat. Inutil es dir que ns associem de tot cor a las paraulas en aquell sentit pronunciadas pel diputat gironí, com creyem ho haurán fet tots los bons fills del Principat sens distinció de color polítich; enviant desde aquest lloch la enhorabona al representant que tan be sap defensar las verdaders interessos del país, y al catalá que,

en mitx de la perillosa admósfera oficial se mostra decidit campió del bon nom de sa pàtria.

Hem rebut de la *Societat del Born* un imprés que compren tots los documents referents a la gestió d' aquella Societat durant la temporada de Carnestoltes del present any 1871. Segons dit estat se recullí en aquellas festas la respectable quantitat de 1161 duro 19 rs. 7 ms., que foren invertits en caritats, seguint l' humanitari objecte d' aquella associació en qual lema se llegeix «Filantropía y diversió.» La felicitém donchs tan per lo bon resultat obtingut en favor dels pobres, com per la constància y recomenable acert ab que ve usant pera tots sos actes y documents, de nostra hermosa parla.

Al parlar en nostre número passat del distingit pianista senyor Soler, involuntariament posárem Joan en lloch de Ramon qu' es son nom. Rectifiquem ab gust, pera no donar motiu a confusions.

Entre las obras del repertori de la companyia que dirigeix lo senyor Vico en lo Teatre de Novetats, hi figura un drama en quatre actes titolat *Las yedras de la ventana*, que no es res mes que la traducció de *Las euras del mas* d' en Frederich Soler, feta per ell mateix.

Nos sembla que molt ha de pérdrer dit drama en la traducció, mes ja que del catalá procedeix, la véurém ab gust y prometem ocupárnosen a son degut temps.

Ahir, dia catorze, celebrá la JÓVE CATALUNYA una vetllada literària en honor dels héroes del Bruch.

Després d' algunas sentidas paraulas del senyor Molins, president, lo senyor Boter llegí la composició *Als héroes del Bruch*. Lo soci En Jaume Ramon, una composició *Las duas germanas*, escrita en castellá per en Joan Tomas y Salvany y traduïda al catalá per lo dit soci. En Pere Aldavert passá a llegir lo *Siquald* (poesia) mencionada al any 1870 de N Llorens de Cabanyes. En Joseph Thomas la oda *Al Bruch* de N Angel Guimera; y el senyor Molins la poesia titulada *Glória* essent totas rebudas ad molts picaments de mans.

En lo moment d'anarse a alçar la sessió, arriba En Joan Montserrat, que llegí un autógrafo del immortal Maurici Carrió, héroe principal del la jornada del sis de Juny, hont s' esplican molts detalls d' aquella gloriosa diada ignorats a bon segur de tothom.

Drespres lo qual se axecá la sessió, exintde tant los sócs com las personas convidadas molt complascuts.

Ha vist la llum pública en esta capital, un volum de poesias del malhaurat jove. En Miquel Pujol titolat *Un Pomet de margaridoyas* ab lo retrato del autor al comens del llibre. Si bé no hem tingut ocasió de véurel encara, no duptem de la bonesa y prometem ocupárnosen mes endavant,

Lo secretari de la Redacció, JOSEPH THOMÁS.

Estampa CATALANA, Petritxol, núm. 6.